

ἔργα χρήσιμα ἐκείνους, οἵτινες πρότερον δὲν εἶχον ἄλλον τρόπον ζωῆς ἢ τὴν ἀπογύμνωσιν τοῦ διαβάτου.

Σ.

("Ἐπεται τὸ τέλος).

ΠΕΡΙ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑΣ (1)

Αἱ πλεῖσται τῶν μονομαχιῶν ὅσαι κατέληξαν τραγικῶς ἀπὸ τινων ἐτῶν, ἐξηγοῦνται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ μονομαχήσαντες καὶ οἱ μάρτυρες ἡγνόνουν αὐτὰ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἐπιβαλλομένης αὐτοῖς εἰς τὴν περίστασιν ταύτην δεοντολογίας.

Ἡ τελευταία μονομαχία Chapuis-Dékeirel εἶνε νέα τοῦτου ἀπόδειξις. (2)

Εἶνε ἐπομένως ὄχι μόνον ἐνδιαφέρον ἀλλὰ καὶ χρήσιμον πρωτίστως, ὅπως γνωρίσωμεν τοῖς μὲν καὶ τοῖς δὲ ἐν ἐκθέσει συνοπτικῶς, τί ὀφείλουσι νὰ πράττωσιν, ὅταν ὑποβάλλωνται εἰς τὴν κοινωνικὴν πρόληψιν, τὴν ὀνομαζομένην *μονομαχία*.

Γνωστόν, ὅτι ἐν Γαλλίᾳ δύο μόνον ὅπλα εἶνε παραδεκτὰ διὰ τὴν μονομαχίαν, τὸ *ξίφος* (*épée*) καὶ τὸ *πιστόλιον*. Ἡ *σπάθη* (*sabre*) μόνον ἐκτάκτως εἶνε παραδεκτή. Ἡ σπάθη οὐδέποτε δύναται νὰ ἐπιβληθῇ εἰς πολίτην, ἀλλὰ μόνον ἐκ μέρους τοῦ προσβληθέντος δύναται νὰ ἐπιβληθῇ τὸ ὅπλον τοῦτο εἰς στρατιωτικὸν ὑπηρετοῦντα ἢ ὑπηρετήσαντα εἰς τὸ ἱππικόν.

Ἐπειδὴ τὸ ξίφος εἶνε τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ὅπλον, συμβουλευόμεν τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ κατὰ προτίμησιν ἀντὶ πιστολίου τοῦ συνήθως ἄγοντος εἰς τραγικὰ ἢ εἰς γελοῖα ἀποτελέσματα.

Ἡ ἐκλογὴ τῶν ὁπλῶν ἀνήκει, ὡς γνωστόν, εἰς τὸν προσβεβλημένον. Ἐπειδὴ ἡ προνομία αὕτη ἀποτελεῖ μέγα ὄφελος, ἀνάγκη νὰ ὀρισθῇ καλῶς τί ἀποτελεῖ τὴν προσβολήν, ὅπως γνωρίζωμεν ἀκριβῶς ποῖος εἶνε ὁ προσβεβλημένος. «Πᾶσα λέξις, λέγει ὁ Chateauvillard, πᾶν ἔγγραφον ἢ κίνημα ἢ κτύπημα, προσβάλλον τὴν φιλοτιμίαν, τὴν ἀβρότητα ἢ τὴν τιμὴν προσώπου τινὸς ἀποτελεῖ *προσβολήν*». Ὑπάρχουσι τριῶν βαθμῶν προσβολαί: Ἡ *ἀπλὴ προσβολή* διδίδει δικαίωμα μόνον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὁπλῶν ἢ

προσβολή μετὰ ὕβρεως συνεπάγει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὁρῶν τῆς μονομαχίας καὶ τῶν ὁπλῶν ἢ *προσβολή* μετὰ ἐπιθέσεως διδίδει δικαίωμα εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὁρῶν τῆς μονομαχίας, τῶν ὁπλῶν καὶ τῶν ἀποστάσεων.

Ἐὰν εἰς τὴν ὕβριν γενῇ ἀπάντησις δι' ἐτέρως ὕβρεως, ἡ ιδιότης τοῦ προσβεβλημένου μένει εἰς τὸν πρῶτον ὕβρισθέντα.

Ἐὰν εἰς ἀπλὴν προσβολὴν γενῇ ἀπάντησις διὰ βαρείας ὕβρεως προσβαλούσης τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν, ὁ βαρέως ὕβρισθεις μένει ὁ προσβεβλημένος.

Ἡ βαρεῖα ὕβρις ἀποτελεῖ οὐσιωδῶς τὴν προσβολήν, διὰ τοῦτο ἔαν εἰς τοιαύτην ὕβριν γενῇ ἀπάντησις δι' ἄλλης ὕβρεως, ὁ πρῶτος βαρέως ὕβρισθεις μένει ὁ προσβεβλημένος.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίθεσιν (τὴν σοβαρωτάτην προσβολήν, ἥτις δύναται νὰ γίνη εἰς ἄνθρωπον), ὁ δεχθεὶς τὸ ῥάπισμα μένει ὁ προσβεβλημένος, ὅταν εἰς ὕβριν τινὰ ἐγένετο ἀπάντησις διὰ ῥαπισματος. Ἐὰν τὸ ῥάπισμα προκαλέσῃ ἀντιρράπισμα, ἡ ιδιότης τοῦ προσβεβλημένου μένει εἰς τὸν πρῶτον ῥαπισθέντα.

Καθῆκον ἀναπόδραστον διὰ τοὺς μάρτυρας εἶνε ν' ἀρνῶνται τὴν σύμπραξιν αὐτῶν εἰς μονομαχίας ὄχι σπουδαίας, μὲ στηριζομένους δηλαδὴ ἐπὶ πραγματικῶν ἀδικημάτων τῶν ἀντιφερομένων, ἢ διασκευαζομένους ὅπως προσπορίσωσι τοῖς ἀνταγωνισταῖς μικράν τινα ἐπιτυχίαν ἐνώπιον τοῦ κοινού. Δὲν πρέπει νὰ διστάσητε εἰς τοιαύτην περίπτωσιν νὰ δηλώσητε εἰς τὸν φίλον σας ὅτι παρεκτρέπεται ἢ ὅτι ζητεῖ ἔριν ἄλογον, (τὴν κατὰ τὸ γαλλικὸν λόγιον *querelle d' allemand*).

Δυνατὸν νὰ μὴ δύναται τὰ ἀντιφερόμενα μέρη νὰ γνωστοποιήσωσιν εἰς τοὺς μάρτυράς των τὰς ἀφορμὰς τῆς προκλήσεως, ἕνεκα τοῦ ἰδιαζόντως λεπτοῦ λόγου τῆς ἐριδος ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, οἱ μάρτυρες πρέπει ν' ἀπαιτησῶσι πρὶν ἢ ἐπιτρέψωσι τὴν μονομαχίαν, ὅπως οἱ ἐπιφορτίσαντες αὐτοὺς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν δηλώσωσιν ἐπὶ λόγῳ τιμῆς, ὅτι αἱ ἀφορμαὶ τῆς μονομαχίας δὲν δύναται ν' ἀποκαλυφθῶσι διὰ λόγους ἰδιαιτέρους (ὡς λόγος χάριν ὅταν πρόκηται περὶ τῆς τιμῆς γυναικός), ἀλλὰ συντόνως προτρέπομεν τοὺς μάρτυρας ν' ἀρνῶνται τὴν συνδρομὴν των εἰς ἀντιφερομένους, οἵτινες ἐπὶ προφάσει μονομαχίας ἕνεκα δῆθεν ἀφορμῶν ἐμπιστευτικῆς φύσεως, πράγματι προτιθενται νὰ λύσωσι διὰ τῶν ὁπλῶν χρηματικὰς διαφοράς.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κάμῃ τις ὅταν ἀπειλῇται ὑπὸ μονομαχίας, εἶνε νὰ ἐκλέξῃ δύο μάρτυρας. Ἀλλ' ὅ,τι γενικῶς ἀγνοεῖται εἶνε ἡ μεγίστη σπουδαίότης τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐντολοδόχων τούτων, εἰς

(1) Καίτοι δὲν παραδεχόμεθα τὸ μεσαιωνικὸν ἔθιμον τῆς μονομαχίας, ἐθεωρήσαμεν χρήσιμον νὰ μεταφέρωμεν τὴν παρῶσαν πραγματείαν, παρ' ἀνδρὸς ἐμπείρου γεγραμμένην, ἐν ἣ διαγράφονται σαφῶς οἱ κανόνες πρὸς οὓς ὀφείλουσι νὰ συμμορφῶνται οἱ ἀνταγωνιζόμενοι καὶ οἱ μάρτυρες αὐτῶν.

(2) Πρὸ τινων μηνῶν ἐν Dunkerque τῆς Γαλλίας ὁ ἀξιωματικὸς Chapuis, προκαλέσας δι' ἀσήμαντον λογομαχίαν τὸν ἑμπορὸν Dékeirel ἐφρονεύθη διὰ τοῦ ξίφους ὑπ' αὐτοῦ. Πολλὰ ἐγένοντο ἀταξίαι κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς τε ὑποθέσεως καὶ τῆς μάχης.

οὓς ἐμπιστευόμεθα τὴν τιμὴν καὶ προσέτι τὴν ζωὴν μας. Οἱ πλείστοι τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν δυσάρεστον περίπτωσιν ἐπικειμένης μονομαχίας φαντάζονται, ὅτι ἀρκεῖ ν' ἀποταθῶσιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰς τὸν προστυχόντα. Τοιαύτη ὁμῶς ἐκλογὴ τοῦ τυχόντος εἶνε τόσον ἔμφρων ὅσον ἔμφρων θὰ ἦτον ἡ ἐκλογὴ, τὴν ὁποῖαν ἤθελε κάμει τραυματίας, ὅστις ἔχων ἀνάγκην νὰ ὑποστῇ δυσχερῇ ἐγχείρισιν, θὰ ἀπεινέτο ὅχι εἰς ἐπιδέξιον χειρουργοῦ ἀλλ' εἰς κρεσπώλῃν. Μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ κρεσπώλης θὰ διστάσῃ νὰ φέρῃ τὴν μάχαιράν του ἐπὶ τοῦ πάσχοντος μέρους, ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος ὁ παρακληθεὶς νὰ γίνῃ μάρτυς θέλει δεχθῇ ἐξ ἀγνοίας ἢ ἐξ ἐλαφρότητος, ἢ ἀπλῶς κινούμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ παραστῇ εἰς δραματικὸν θέαμα ἢ νὰ ἴδῃ τὸ ὄνομά του τυπωμένον κάτωθεν πρωτοκόλλου.

Ἀνάγκη πᾶς τις νὰ γνωρίζῃ καλῶς, ὅτι δὲν αὐτοσχεδιάζεται τις μάρτυς, ὥς δὲν αὐτοσχεδιάζεται ῥήτωρ, κριτικός, ζωγράφος ἢ ὑποδηματορράφος. Δι' ὅλας αὐτάς τὰς λειτουργίας τὰς τόσον διαφόρους ἀπαιτεῖται προπαίδεια (ἀπαιτοῦσα καὶ αὐτὴ συμφυεῖς διαθέσεις), καὶ εἰδικὴ διδασκαλία.

Υπάρχουσι λοιπὸν δύο κύριοι λόγοι δι' οὓς οἱ μονομαχοῦντες συχνάκις βοηθοῦνται ὑπὸ κακῶν παραστατῶν. Ὁ πρῶτος εἶνε ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀδιαφορία τῶν ἐκλεγόντων τοὺς μάρτυρας, καὶ ὁ δεύτερος εἶνε ἡ σπανιότης τῶν καλῶν μαρτύρων.

Ὁ μάρτυς ὁ ἀληθῶς ἄξιος τοῦ ὀνόματος τοῦτου πρέπει νὰ κατέχῃ σύνολόν τι προτερημάτων σπανίων. Πρέπει πρῶτον νὰ εἶνε ἀναμφισβητήτως ἐντιμὸς ἀνὴρ. Εἰς ὑπόθεσιν τιμῆς πρέπει νὰ ἀποκρούωμεν τὴν συμμετοχὴν παντός μὴ ἀπολύτως ἐντίμου.

Ὁ καλὸς μάρτυς δὲν πρέπει νὰ εἶνε οὔτε πολὺ νέος οὔτε πολὺ ἡλικιωμένος. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν στερεῖται πείρας καὶ κύρους· εἰς τὴν δευτέραν εἶνε φόβος μὴ λείψωσιν αὐτῷ ἡ δέουσα σταθερότης καὶ δραστηριότης.

Ὁ τέλειος μάρτυς δὲν φαντάζομαι πρέπει νὰ παρευρέθῃ εἰς πολλὰς μονομαχίας. Ἄλλως ποῖαν ἀπόδειξιν ἔχω τῶν πλεονεκτημάτων του; Γνωρίζω, ὅτι ὅπως διὰ νὰ μάθῃ τις νὰ κολυμβᾷ πρέπει νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸ νερόν, οὕτως ὅπως ἀποκτήσῃ τις τὰ προσόντα καλοῦ μάρτυρος ἀνάγκη ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τοιοῦτος.

Πιθανὸν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὁ μάρτυς σας ν' ἀναδειχθῇ τέλειος παραστάτης. Ὅλα εἶνε δυνατά. Ἀλλὰ καλλίτερον εἶνε νὰ μὴ κάμῃτε τὴν ἐπικίνδυνον δοκιμὴν, ἀλλὰ νὰ ἐκλέξητε ἐντολοδόχον ἄνδρα ἥδη ὑποστάντα τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός.

Ὁ καλὸς μάρτυς πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἑξὶν τῶν

ὀπλων, νὰ γνωρίζῃ τὴν ξιφασκίαν, νὰ εἶνε εὐστροφος, ὁξυδερκής καὶ κάτοχος ψυχραιμίας ἀπολύτως ἀναγκαίας εἰς τὸν *διευθύνοντα μονομαχίαν*.

Δύο προσέτι πλεονεκτήματα πρέπει νὰ κατέχῃ ὁ τέλειος μάρτυς, τὴν διαλλακτικότητα καὶ τὴν σταθερότητα. Τὸ πνεῦμα τῆς συνδιαλλαγῆς εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖον πρὸς καλὴν ἐκπεραίωσιν τῶν διαπραγματεύσεων τῆς ὑποθέσεως, διότι ἐννέα φορές ἐπὶ δέκα ἡ εἰρηνικὴ ἢ ἐχθρική λύσις τῆς διαφορᾶς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μάρτυρος. Ἡ σταθερότης εἶνε ἐπίσης ἀναγκαῖοτατὴ ὅσον καὶ ἡ διαλλακτικότης. Διότι τὸ συνδιαλλακτικὸν πνεῦμα ἔχει ὅρια, καὶ ὅταν αἱ λογικαὶ ὑποχωρήσεις ἐξηντλήθησαν, πρέπει νὰ δειξωμεν ὅτι ἔχομεν *σθένος* (ὡς λέγουσι κοινῶς οἱ Γάλλοι *de la poigne*). Τὸ ἀποφασιστικὸν θάρρος εἶνε ἐκ τῶν κυριωτάτων προσόντων τοῦ μάρτυρος πρὸ τῆς μάχης καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς.

Συνελόντι εἰπεῖν, καὶ ἐλλείψει μάρτυρος ἰδιαζόντως γνωστοῦ καὶ ἀρίστου, πρέπει νὰ ἐκλέγῃ τις μεταξὺ τῶν φίλων του ἓνα ἄνδρα *ἀπτόητον* (κατὰ τὸ κοινὸν γαλλικὸν λόγιον *qui n' a pas froid aux yeux*).

Γνωστὸν, ὅτι ὅταν διένεξις τις ἐκρήγνυται μεταξὺ προσώπων ἐκ τῶν ἀνωτέρων τάξεων, γίνεταί μεταξὺ αὐτῶν ἀνταλλαγὴ ἐπισκεπτῶν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐγένετο ἐναρξίς τῆς ὑποθέσεως, πᾶσα συζήτησις πρέπει νὰ παύσῃ καὶ τὰ διαφερόμενα μέρη δὲν δύνανται πλέον νὰ συγκοινωνήσωσι πρὸς ἄλληλα ἢ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν μαρτύρων των. Ἀφοῦ ἐκλέξητε τοὺς μάρτυράς σας (ἐξαίρουμένων πάντοτε τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀδελφοῦ ἢ τοῦ υἱοῦ σας), θέλετε στείλει τὰ ὀνόματα καὶ τὰς διευθύνσεις αὐτῶν πρὸς τὸν ἀντίπαλόν σας.

Ταῦτα ἀφορῶσιν εἰς τὴν πρόκλησιν τὴν γινομένην αὐτοστιγμῇ ἅμα τῇ προσβολῇ. Ἄλλα συμβαίνει συχνάκις ἡ πρόκλησις νὰ εἶνε μεταγενεστέρα τῆς προσβολῆς, παραδείγματος χάριν, ὅταν τις ἐκλάβῃ ὅτι προσεβλήθη ὑπὸ ἐφημερίδος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ προκαλῶν πληροφορεῖ ταχέως τοὺς μάρτυράς του περὶ τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως, καὶ ἐπιφορτίζει αὐτοὺς νὰ εὗρωσι τὸν προσβαλόντα, ὅπως τῷ ζητησῶσιν ἢ ἀνάκλησιν τῶν δημοσιευθέντων ἢ ἱκανοποίησιν διὰ τῶν ὀπλων.

Ἐὰν ὁ ἀντιφερόμενος ἀρνήται νὰ διορίσῃ μάρτυρας, οἱ ἐντολοδόχοι σας πρέπει νὰ συντάξωσι πρωτόκολλον καὶ ὀφείλουσιν εὐθὺς ν' ἀποσυρθῶσιν, ἐὰν ὁ ἀντιφερόμενος ἐπιμένῃ, μεθ' ὅλας τὰς παρατηρήσεις των, νὰ συζητῇ.

Ὅταν οἱ μάρτυρες δὲν εὕρισκωσιν εἰς τὴν οἰκίαν του τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ὑπῆγον νὰ ἐπισκεφθῶσιν, ὀφείλουσιν νὰ ἀφίνωσι τὰ ἐπισκεπτῆριά των ὑποδεικνύοντες τὴν ὥραν καθ' ἣν θὰ ἐπανέλθωσι. Ἐν περιπτώσει δευτέρως ἀποτυχίας,

θέλουσιν ειδοποιήσει δι' ἐπιστολῆς ἡσυχασμένης τὸν ἀντιφερόμενον, ὅτι ἐν περιπτώσει μὴ ἀπαντήσεως ἐντὸς εἰκοσι τεσσάρων ὥρων θὰ θεωρησῶσι τὴν σιωπὴν ταύτην ὡς ἄρνησιν τῆς μονομαχίας, περὶ ἧς θὰ συντάξωσι πρωτόκολλον. Ὅταν τις ἀντὶ τῆς στέλλῃ ἀπ' ἐναντίας δέχεται μάρτυρας, ὀφείλει νὰ προσαγορεύῃ μετ' ἄβροφροσύνης τοὺς ἐντολοδόχους τοῦ ἀντιφερομένου, ν' ἀκούσῃ τὴν κοινοποίησιν των χωρὶς νὰ τοὺς διακόψῃ καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς μίαν ἀπάντησιν ἀρνητικὴν ἢ καταφατικὴν, ἄνευ τινὸς σχολίου. Ἡ χρονικὴ προθεσμία πρὸς ἀποστολὴν μαρτύρων ἢ πρὸς ἀπάντησιν εἶνε ὥρων εἰκοσιτεσσάρων, ἐκτὸς περιπτώσεως ἀνωτέρας βίας.

Ἀφοῦ συναντηθῶσιν οἱ τέσσαρες μάρτυρες, ὀρίζουσι τὸν καταλληλότερον τόπον συνεντεύξεως, ὅπως ὅσον ἐνεστὶν ὀλιγώτερον ἐνοχληθῶσι, καὶ συζητοῦσι κατὰ βάθος τὴν ὑπόθεσιν. Ἀφοῦ καλῶς μελετήσωσι τὰς φαινομένας ἢ πραγματικὰς ἀφορμὰς τῆς διενέξεως, ἀφοῦ ἀκριβῶς ἐκτιμήσωσι τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς προσβολῆς καὶ ἀποφασίσωσιν εἰς ποῖον ἀνήκει ἡ ιδιότης τοῦ προσβεβλημένου, οἱ μάρτυρες πρέπει πάντοτε νὰ ἐξαπλῶσιν ὅλα τὰ μέσα τῆς συνδιαλλαγῆς, ἔστω καὶ χάριν τῶν τύπων, ἐὰν ἡ ὑπόθεσις ᾗνε ἀνεπίδεκτος συμβιβασμοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίσωσι τούλάχιστον τὴν εὐθύνην των ἐν περιπτώσει δικαστικῆς καταδιώξεως (1).

Ἐὰν ἡ ὑπόθεσις λύεται εἰρηνικῶς, συντάσσεται πρωτόκολλον σαφέςτατον καὶ ἀκριβέςτατον τῶν ὥρων τοῦ συμβιβασμοῦ. Ἀντίγραφον χρονολογημένον καὶ ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν τεσσάρων μαρτύρων δίδεται χωριστὰ εἰς ἕκαστον τῶν δύο ἐνδιαφερομένων, ὅστις ἐγκρίνει τὰ ἀποφασισθέντα.

Ἐὰν ἡ ὑπόθεσις ᾗνε ἐξ ἐκείνων, αἵτινες δὲν διορθόνονται, οἱ μάρτυρές σας, οἵτινες ἔλαβον τὰς ὁδηγίας σας σαφέςτατας, προσπαθοῦσι νὰ ἐπιβάλλωσι τοὺς ὅρους σας. Ἐὰν σὰς ἀνεγνωρίσῃ ἡ ιδιότης τοῦ προσβεβλημένου, τίποτε ἀπλούστερον, ἔχετε τὴν ἐκλογὴν τῶν ὅπλων καὶ τὴν ἐπιβάλλετε. Τῆς ἐκλογῆς τῶν ὅπλων ἀπαξ ἀποφασισθείσης μεταξὺ τῶν μαρτύρων, ὀρίζονται οἱ ὅροι τῆς μάχης, καὶ προσδιορίζεται ὁ τόπος, ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα τῆς συναντήσεως ἐν πρωτοκόλλῳ κανονίζοντι τὰ τῆς μονομαχίας (τῷ καλουμένῳ *procès verbal de rencontre*). Κατ' ἀρχὴν πᾶσα ὑπόθεσις τιμῆς δεόν νὰ λύεται ἐντὸς τεσσαράκοντα ὁκτῶ ὥρων ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀποστολῆς τῶν μαρτύρων. Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ προθεσμία αὕτη δύνανται νὰ παραταθῇ τῇ συναινέσει τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀλλ' εἶνε προ-

τιμότερον νὰ λήγῃ ἡ διαφορὰ τὸ ταχύτερον. Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης δυσχερέστου συζητήσεως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς συναντήσεως, συμβουλευόμεν ὅπως πάντοτε προδιαγράφονται ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῷ κανονίζοντι τὰ τῆς μονομαχίας ὅχι μόνον τὰ κυριώτερα σημεῖα ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀι ἐλάχισται λεπτομέρειαι.

Τέλος, εἶνε ἀναγκαῖον νὰ ὁρισθῇ ἐὰν ἡ μονομαχία θὰ σταματήσῃ ἅμα βύσῃ αἷμα, ἢ ἐὰν θὰ διαρκέσῃ μέχρις οὗ ὃ εἰς τῶν ἀνταγωνιζομένων δὲν δύναται πλέον νὰ ἐξακολουθήσῃ χωρὶς καταφανῶς νὰ μειονεκτῇ τοῦ ἀντιπάλου του. Ὁμολογοῦμεν δέ, ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν τὴν μονομαχίαν μέχρι πρώτου αἵματος. Διότι ἡ πρόκειται περὶ σπουδαίας ὑποθέσεως, καὶ τότε ἡ μάχη πρέπει νὰ διαρκέσῃ μέχρι σόβαρου τραύματος (κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου γαλλικῆν ἔκφρασιν *outrance*), ἢ ἡ διένεξις δὲν εἶνε σπουδαία, καὶ τότε οἱ μάρτυρες εἶνε ἔνοχοι, διότι δὲν συνεβίβασαν τὴν ὑπόθεσιν. Δύσκολον εἶνε νὰ ἐξέλθῃ τις τοῦ διλήμματος τούτου.

Αἱ ἐπιδεικτικαὶ μονομαχίαι ὅσαι γίνονται πρὸς τέρψιν τοῦ κοινοῦ, ἢ χάριν *ρεκλάμας* γελοίων μονομάχων, αὐστηρῶς ἀπαγορεύονται.

Ἐλευθερος εἶνε τις ν' ἀπαλλάξῃ τοὺς μάρτυράς του τῆς περαιτέρω φροντίδος καὶ νὰ ἐκλέξῃ ἄλλους, ἐὰν ἔχῃ τις πεποίθησιν ὅτι κακῶς διεξήγαγον τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτοῖς λεπτὴν ἐντολήν. Ἐπίσης οἱ μάρτυρες δικαιούνται ν' ἀρνηθῶσι τὴν περαιτέρω συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τὸν πελάτην των, ἐὰν ἐκτιμήσωσιν ὅτι ἡ συνειδήσις των τοῖς ἀπαγορεύει ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτὸν εἰς ὁδὸν σχολιάν.

Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀφοῦ ὁρισθῶσι διὰ κλήρου ἢ ἐκλογῆς τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ὀπλων, ἀφοῦ ἐξετασθῶσιν ἐπιμελῶς εἰς τὴν ἐνδυμασίαν των οἱ ἀνταγωνισταί, ἀνάγκη νὰ ἀνατεθῇ ἡ διεύθυνσις τῆς μάχης εἰς μάρτυρα τὸν μᾶλλον πεπειραμένον. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ μέλλοντος νὰ ἐπιβλέψῃ εἰς τὰς περιπετείας τῆς συμπλοκῆς ἔχει μεγάλην σημασίαν, διὸ ἡ ἐκλογὴ πρέπει νὰ γείνῃ ἐν ἐπιγνώσει. Ὁ διευθύνων τὴν μάχην πρέπει νὰ ἔχῃ ἰὸν βλέμμα, ὅπως παρατηρῇ παρ' αὐτοῦ τὸ παραμικρότερον τραῦμα, πράγμα δυσχερὲς ἐν συμπλοκῇ ὅπως οὖν ζωηρᾶ· *3ον ψυχραιμίαν*, ὅπως παρακολουθῇ εἰς τὰς παραμικροτέρας λεπτομερείας τὰς φάσεις τῆς πάλης· *3ον θάρρος*, ὅπως καταστήλῃ μετὰ δυνάμεως τὴν ἐλαχίστην παράβασιν τῶν κανόνων τῆς μονομαχίας· *4ον ἀμεροληψίαν*, ὅπως ἐφαρμόζῃ τὴν αὐστηρότητα ταύτην εἰς τὸν ἕνα ὅπως καὶ εἰς τὸν ἕτερον τῶν ἀνταγωνιζομένων. Τέλος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν *εἰς τῶν ὀπλων*. Εἶνε δὲ φανερόν ὅτι ἐν μονομαχίᾳ διὰ ξίφους, ἐὰν ὁ διευθύνων τὴν μάχην δὲν ἔχῃ γνῶσιν βαθεῖαν τῆς ξιφασκίας, θὰ τῷ ᾗνε ἀδύνατον νὰ ἐκτιμήσῃ ἀκριβῶς τὸ εἶδος τῶν ἐπιθέσεων, καὶ

(1) Τὰ σχετικὰ ἄρθρα ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ποινικῷ νόμῳ εἶνε τὰ 208, 209, 210 καὶ 211.

